

Koronavirüs (Covid-19) Salgını ve Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar Konusunda Öğretmenlerin Değerlendirmeleri

Fatma AVCI¹

Ekrem Cengiz AKDENİZ²

Öz

Çin'in Wuhan kentinde 1 Aralık 2019 tarihinde teşhisi konulan ilk koronavirüs (Covid-19) vakası görülmüştür. Koronavirüs vakalarının hızla artması ve durumun bir salgına dönüşmesi ile birlikte tüm ülkeler bulaş riskini azaltmak ve böylece koronavirüs kaynaklı ölümlerin önüne geçebilmek için çeşitli tedbirlere başvurmuşlardır. İlk aşamada ne zaman ve nasıl biteceği belli olmayan bu süreçte pek çok ülke eğitimlere devam eden öğrencilerini mağdur etmemek ve eğitimin sürdürülebilirliğini sağlamak için uzaktan eğitim modelini benimsemişlerdir. Türkiye de bu ülkeler arasındadır. Araştırma ile farklı branşlardaki öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde gerçekleştirdikleri çevrim içi eğitimler ile ilgili düşüncelerin betimlenmesi ve sürecin değerlendirilmesi amaçlanmaktadır. Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden biri olan temel nitel araştırma deseni benimsenmiştir. Araştırmacılarca hazırlanan ve toplam 14 sorudan oluşan online form ile araştırmanın ham verileri toplanmış, betimsel analiz yöntemi ile veriler analiz edilmiştir. Analiz sonucunda uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin yoğun olarak teknolojik alt yapı ve internet konusunda sorunlar yaşadıkları ve eğitimde fırsat eşitsizliğinin ortaya çıktığı saptanmıştır. Salgın sürecinin başında öğretmenler ve velilerin uzaktan eğitime uyum sağlama noktasında önemli sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Koronavirüs (Covid-19), uzaktan eğitim, öğretmenlerin değerlendirmeleri.

Atf İçin / For Citation: Avcı, F. ve Akdeniz, E. C. (2021).Koronavirüs (Covid-19) Salgını ve Uzaktan Eğitim Sürecinde Karşılaşılan Sorunlar Konusunda Öğretmenlerin Değerlendirmeleri. Uluslararası Sosyal Bilimler ve Eğitim Dergisi – USBED Cilt/Volume 3, Sayı/Issue 4, 117-154. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/usbed>

Makale Türü / Article Type: Araştırma Makalesi / Research Article

Gönderilme Tarihi / Submission Date: 10.12.2020

Kabul Tarihi / Accepted Date: 24.02.2021

¹Dr.; Milli Eğitim Bakanlığı, Türkiye

E-mail: fatma.epo@gmail.com , ORCID:0000-0002-7513-9870

²Yüksek Lisans Öğrencisi; Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Türkiye

E-mail: ekremcengizakdeniz@hotmail.com.tr

ORCID:0000-0003-1390-8336



Assessment of Teachers on the Covid-19 Epidemic and Problems Encountered in Distance Learning Process

Abstract:

The first case of coronavirus diagnosed in Wuhan, China, on December 1, 2019, as it quickly turned into a spreading epidemic, all countries have applied various measures to reduce the risk of transmission, reduce the number of cases and prevent deaths caused by Covid-19. For this process, which is unclear when and how it will end at the first stage, many countries have adopted a distance education model to ensure the sustainability of education and not to victimize their students who continue to study. Turkey is also among these countries. The research aims to describe the thoughts of teachers in different branches about the online trainings they carry out in the process of switching to distance education and to reveal the evaluation of the process. The research is patterned as basic qualitative research design, which is one of the qualitative research methods. Raw data of the research was collected using an online form prepared by researchers and consisting of a total of 14 questions, and a descriptive analysis method analysis study was conducted. As a result of the analysis, teachers experienced problems with technological infrastructure and the internet in the distance education process, and inequality of opportunity in education was found among students. At the beginning of the pandemic process, teachers and parents were found to have problems adapting to distance education.

Keywords: Koronavirüs (Covid-19), distance education, teachers' evaluations

GİRİŞ

2020 yılının ilk aylarında tüm dünya Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkarak yayılan koronavirüs tehdidi ile karşı karşıya gelmiştir. Bu virüsün hızla yayılarak ve tüm dünya ülkelerini tehdit etmesi ve salgın kimliğine bürünmesi tüm toplumsal kurumları etkileyen farklı önlem ve uygulamaları da beraberinde getirmiştir. Başta sağlık ve eğitim sektörü olmak üzere dünyada birçok sektör bu problemlili süreçten değişen oranda etkilenmiştir. Bu süreçte tüm dünyada okullara mecburi bir ara verilerek sınıflarda sürdürülen yüz yüze eğitim uygulamaları zorunlu olarak terk edilmiş, uzaktan eğitime geçilmiştir. Koronavirüs (Covid-19) salgını sürecinde tüm dünyada toplamda yaklaşık 770 milyon öğrenci, okul ve üniversitelerin kapanmasıyla okullarından uzaklaşmış ve bu olağanüstü durumdan doğrudan etkilenmiştir (Zhong, 2020). Bu bağlamda bir yandan tartışmaları da sürerken, uzaktan eğitim yaklaşımı tüm dünya ölçeğinde yayılan virüsün etkisiyle, eğitimin devamlılığını sağlamak açısından en uygulanabilir çözüm olarak pek çok dünya ülkesi tarafından benimsenmiştir. Böylelikle uzaktan eğitim



kapsamında çevrim içi öğrenme yöntemi ile virüsün dağılmasının ve virüse bağlı ölümlerin önüne geçilmeye çalışılmıştır.

Uzaktan eğitim modeli, temelde internet ağı aracılığıyla gerçekleştirilen e-öğrenme ortamları oluşturularak öğrencilerin sınıfındaki diğer öğrenciler ve öğretmenleriyle senkron ya da asenkron olarak online platformlar üzerinden iletişim kurdukları ve bilgilerin yine internet aracılığıyla aktarıldığı bir eğitim modeli olarak ifade edilebilir (Akyürek, 2020; Gökdaş ve Kayri, 2005; Yorgancı, 2014; Yurdakul, 2005). Dolayısıyla uzaktan eğitimin son derece zaman esnekliğine sahip, kendi başına çalışma yöntem ve tekniğinin düzenlenebildiği, dijital içerik ve kişilerin tercihlerine yönelik Web 2.0 teknolojilerinin kullanılabilirdiği bir model olduğu söylenebilir.

Uzaktan eğitimin dünyadaki geçmişine bakıldığında, “Distance Education” kavramı ilk olarak Wisconsin Üniversitesi’nin 1892 yılı kataloğunda geçmiş ve William Lightty 1906 bu terimi ilk kez bir yazısında kullanmıştır (Adıyaman, 2002). Teknolojik gelişmelere bağlı olarak değişim geçiren uzaktan eğitim; 1870’de gazete ve mektup ile eğitim, 1930’lu yıllara gelindiğinde basılı eserler ile eğitim, 1950’ler de televizyonun icadı ve yaygınlaşmasıyla birlikte TV, video ve radyo ile eğitim, 1980-1995’de bilgisayar ve web alt yapılı şekilde kullanıldığı görülmektedir (Ozan, 2010). Günümüzde ise uzaktan eğitimde güçlü bir teknolojik altyapı ile okul öncesi eğitimden yükseköğrenime kadar her kademedeki öğrenciye ulaşılabilir. Öte yandan uzaktan eğitim salgın sürecine kadar ağırlıklı olarak yükseköğretim seviyesinde eğitimler ile verilmiştir (Can, 2004). Ülkemizde uzaktan eğitim kavramı ilk olarak 1927’de halka okuma yazma öğretilmesinin amaçlandığı bir toplantıda gündeme gelmiştir (Alkan, 1987). İstatistik ve Yayın Müdürlüğü, 1960 yılında “Mektupla Öğretim Merkezi” adlı bir kurul oluşturarak uzaktan eğitimin temelleri atılmıştır (Özarlan ve Ozan, 2014). 1962’de eğitimden uzaklaşan çocuklara mektupla eğitim, 1968’de TRT ile eğitsel programlar ile eğitim, 1973’de ilkokul, ortaokul ve liselere yönelik eğitim yapılmıştır (İşman, 2005). 1981 yılında uzaktan eğitim için ülkemizin en önemli çalışması Anadolu Üniversitesi bünyesinde kurulan Açık Öğretim Fakültesi ile olmuştur (Gelişli, 2015). Milli Eğitim Bakanlığı 2011-2012 eğitim-öğretim yılından bu



yana Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformu ile öğrenciler için eğitim-öğretim, öğretmenler için ise hizmet içi eğitim faaliyetlerini sürdürmektedir. Salgın sürecinde de EBA öğretmen ve öğrenciler tarafından aktif olarak kullanılmıştır.

Türkiye aldığı tedbirlerden ötürü koronavirüs (Covid-19) ile Avrupa ülkelerinden daha geç tanışmış, bu süreçte Dünya ve Avrupa'nın eğitim alanında gösterdiği reaksiyonları görme şansı elde etmiştir. Bilim Kurulu tavsiyesi ile Türkiye'de ilk vakanın görüldüğü 11 Mart 2020 tarihinden sonra ara tatilin öne çekilmesi ile birlikte, sadece bir haftalık hazırlık ile 18 milyon öğrencinin eğitimlerine devam edebilmeleri için hızlı bir şekilde uzaktan eğitim faaliyetlerine başlanmıştır. Millî Eğitim Bakanı Ziya SELÇUK, 19 Mart'ta Anadolu Ajansı'na yaptığı açıklamada, "Bu virüs salgınının da ulusal çapta eğitim başlatan ikinci ülkeyiz." diyerek konunun önemini belirtmiştir. Aynı mülakatta en yetkili kişi olarak yol haritasını belirlemiş ve bu harita kamuoyu ile de paylaşılmıştır. "Tatil Değil Uzaktan Eğitim" sloganıyla, Bilim Kurulu'nun okulların açılmasını uygun göreceği güne kadar ki süreçte uzaktan eğitime devam edileceğinin sinyalleri verilmiştir (Anadolu Ajansı, 2020). EBA, öğrenci ve öğretmenlerin zaman ve mekândan uzak bir şekilde ders içeriklerine ulaştıkları, okula yardımcı kaynakların, e-kitapların ve dijital içeriklerin yer aldığı çevrim içi bir platformdur. Uzaktan eğitime çok kısa zamanda adapte olunmasında ise Milli Eğitim Bakanlığı'nın 2012'de yapılandığı EBA sistemi kolaylık sağlamıştır. Ülkemizde Milli Eğitim Bakanlığı tarafından 12 Mart 2020 tarihinde okulların uzaktan eğitime geçeceği açıklanmış ve aşağıdaki gibi bir planlama sunulmuştur;

TV eğitimi: Uydu frekansları ile EBA ilkökul, ortaokul ve lise televizyon kanallarından program yayını (Kanallarda program yayın akışı lise son (12 sınıf) seviyesi için farklı saatlerde planlanmış, her iki seviyeye günde ikişer saat ayrılmıştır).

Asenkron eğitim: EBA'yı (<http://www.eba.gov.tr>) internet sitesi üzerinden öğrencilerin kendi başına kullanımı (Her sınıf seviyesine uygun her gün her saat için tamamen gönüllü öğretmenler aracılığı ile sunulan asenkron videodan anlatılan derslere erişim) tavsiye edilmiştir.



Senkron Eğitim: Öğrenci ve öğretmenlerin interaktif olarak buluşabileceği EBA canlı sınıf-dersler (Sınava girecek olan 8. ve 12. Sınıflar için saat sınırlaması olmadan öğrencilerin kendi öğretmenleri ile sınava hazırlık ve soru cevap çalışması yapması amacı ile başlanmış, 30 Nisan 2020’den itibaren tüm sınıf tür ve seviyeleri için bir program dâhilinde EBA canlı ders çalışmaları) planlanmıştır.

Yukarıda da verilen planlama ile uzakta bulunan öğrenci ya da öğrenci topluluklarına hizmet eden bir sistem oluşturulmuştur. İlgili alanyazın incelendiğinde uzaktan eğitim kapsamında sürdürülen çevrim içi eğitimlerin öğrencilere birçok açıdan fırsatlar sağladığının belirtildiği görülmektedir (Bozkurt, 2017; Çoban, 2012; Gelişli, 2015; Kırık, 2014; Özbay, 2015; Öztürk, 2017). Bu fırsatların en önemlisi her zaman ve her yerde eğitimin sunulabilmesidir. Öte yandan sunulan bu fırsatlar kadar eğitimde fırsat eşitsizliği gibi önemli risklerin de uzaktan eğitim sürecinde ortaya çıktığı görülmektedir. Uzaktan eğitim sürecine ilişkin istatistikler yayınlayan TEGV (Türkiye Eğitim Gönüllüleri Vakfı), EBA’ yı her gün belirli bir plan dâhilinde düzenli olarak takip eden çocukların oranının %69 olduğunu, EBA takibinin ise %83 oranı ile en çok televizyon kanalları üzerinden yapıldığını raporlamıştır. Ayrıca daha da önemlisi EBA çevrim içi portal üzerinden senkron eğitim takibi oranı %47 ve canlı ders katılım oranı ise %11’dir. Raporda canlı derse katılım oranındaki düşüklük dikkat çekicidir. Yine alanyazında rastlanılan bir diğer çalışma olan Ak, Oral ve Topuz (2018) tarafından yapılan araştırmada da senkron (eşzamanlı) derslerde, öğrencilerin derse takip sürelerinin (%30 oranında) yetersiz olması nedeniyle yapılan sınavlarda başarı oranının yüz yüze eğitime göre daha düşük olduğu sonucuna varılmıştır.

Uzaktan eğitimle ilgili alanyazında yer alan çalışmalar incelendiğinde yükseköğretim kademesindeki öğrencilere yönelik farklı platformların olduğu (Ak, Oral ve Topuz, 2018; Erfidan, 2019; Hamutoğlu, Gültekin ve Savaşçı, 2019; Kaba, 2019; Mercan, 2018; Öztürk, 2017; Paydar ve Doğan, 2019; Pepeler, Özbek ve Adanır, 2017; Yamamoto ve Altun, 2020) ve Milli Eğitim Bakanlığı’na bağlı çeşitli eğitim kurumlarında ise EBA’nın ön planda olduğu (Ateş, Çerçi ve Derman, 2015; Çakmak ve Taşkiran, 2017; Kartal, 2017) görülmüştür. Koronavirüs (Covid-19) salgını sürecine



yönelik yapılan çalışmalarda ise öğrenci görüşlerini alan çalışmalara (Pınar ve Dönel Akgül, 2020) üniversite öğrencilerini kapsayan araştırmalara (Erkut, 2020; Karadağ ve Yücel, 2020; Karalis ve Raikou, 2020) ve uzaktan eğitim sürecinde sürdürülen eğitim çalışmalarına (Koçoğlu vd., 2020; Lowenthal, vd., 2020) yönelik araştırmalara rastlanılmıştır. Bu araştırma ise; koronavirüs salgını nedeni ile Türkiye’de okulların tatil edilmesi ve uzaktan eğitime geçilmesi sürecinde farklı branşlardaki öğretmenlerin gerçekleştirdikleri çevrim içi uzaktan eğitimler ile ilgili düşüncelerini betimlemeyi amaçlamaktadır. Bu temel amaç kapsamında oluşturulan ve cevabı aranan üç araştırma sorusu ise şöyle sıralanabilir;

1. Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde gerçekleştirdikleri çevrim içi eğitimlerde ne gibi sorunlar ile karşılaşmışlardır?
2. Öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde gerçekleştirdikleri çevrim içi eğitimlerde karşılaştıkları sorunlara ilişkin nasıl çözüm yolları benimsemişlerdir?
3. Öğretmenler, uzaktan eğitim sürecinde gerçekleştirdikleri çevrim içi eğitimleri nasıl değerlendirmektedirler?

Mevcut gelişmeler ışığında hem dünya hem ülke gündemine yansıyan yazılı ve görsel medyada yayınlanan haberlere bakıldığında salgın sürecinin sürdüğü ve bir müddet daha sürebileceği riski (Azevedo vd., 2020) ile beraber uzaktan eğitim sürecinin devam ettirilebileceği olasılığı bulunmaktadır. Araştırmada öğretmenlerin bakış açısı ile uzaktan eğitim sürecinde yürütülen çevrim içi eğitimlere yönelik bir perspektif sunulması ve sürece yönelik öğretmen, okul yöneticisi, akademisyenlere yol gösterilmesi hedeflenmiştir.

Yöntem

Bu araştırma, nitel araştırma türündedir ve temel nitel araştırma desenine dayalı olarak gerçekleştirilmiştir. Nitel araştırma anlamın oluşturulmasıyla ilgilenirken, temel nitel araştırmalar bireylerin oluşturdukları bu anlamların ortaya çıkarılması ve yorumlanması ile ilgilenmektedirler. Dolayısıyla temel nitel araştırmalarda araştırma soruları bağlamında bireylerin oluşturdukları anlamlar keşfedilmekte ve incelenmektedir



(Merriam, 2013). Bireylerin, olgulara ilişkin yaşantıları ve yükledikleri anlamlar ise görüşmeler yoluyla ortaya çıkarılır (Creswell, 2013; Smith ve Osbourne, 2008). Araştırmada da bu bağlamda temel nitel araştırma deseni tercih edilmiştir ve uzaktan eğitim sürecinde öğretmenlerin yaşadığı sorunlara ilişkin anlamların ortaya çıkarılmasına ve yorumlanmasına odaklanılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın katılımcı grubunu farklı branşlardan ve farklı kademelerden gönüllü öğretmenler oluşturmaktadır. Araştırmada katılımcı öğretmenlerin seçiminde amaçlı örnekleme yöntemlerinden ölçüt örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Amaçlı örnekleme türlerinden biri olan ölçüt örnekleme daha önceden araştırmacı tarafından belirlenen ölçütlere göre katılımcıların belirlenmesidir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Bu araştırmada temel ölçüt araştırma kapsamında yer alan tüm katılımcıların covid-19 salgını sürecinde öğrencileriyle farklı programlar aracılığı ile öğrencileriyle çevrim içi uzaktan eğitim çalışmaları yapmış olmalarıdır. Elazığ İl Milli Eğitim Müdürlüğü'nden alınan araştırma izninin ardından il merkezinde bulunan okulların kurumsal mail adreslerine oluşturulan çevrim içi formun linki ve araştırma hakkında kısa bir bilgi notu eklenerek mail gönderilmiştir. Form 10 gün açık tutulmuş, 10 günün sonunda kapatılmıştır. Bu süreçte toplamda 62 öğretmenin formu doldurduğu görülmüştür. Ancak bazı soruların boş bırakılması ya da cümlelerin yarım bırakılması gibi araştırmanın geçerlik ve güvenilirliğini zedeleyecek durumdaki formlar araştırma dışında bırakılmıştır. Bu ayıklama işleminden sonra toplamda 57 form ile analiz çalışmalarına geçilmiştir.

Çevrim içi formu dolduran araştırmanın katılımcıları, Elazığ ilinde bulunan devlet okullarında çeşitli kademelerde ve çeşitli branşlarda görev yapan 57 öğretmendir. Katılımcı öğretmenlerin farklı branşlarda olmaları uzaktan eğitim sürecinde karşılaşılan güçlüklerle çok yönlü bakış açısının sağlanması noktasında etkili olmuştur. Katılımcılara ilişkin demografik bilgiler Çizelge 1'de frekans ve yüzdeleri ile birlikte sıralanmıştır.



Çizelge 1. Katılımcı öğretmenlere ait demografik bilgiler.

Değişkenler	Demografik Özellikler	f	%
Cinsiyet	Kadın	44	77,20
	Erkek	13	22,80
	Toplam	57	100.00
Yaş	21-25	-	-
	26-30	5	8,8
	31-35	18	31,60
	36-40	21	36,80
	41-45	10	17,50
	46-50	3	5,30
	51 yaş ve üzeri	-	-
	Toplam	57	100.00
Öğrenim Durumu	Ön lisans	-	-
	Lisans	51	89,50
	Yüksek lisans	6	10,50
	Doktora	-	-
	Toplam	57	100.00
Görev Yapılan Kademe	Anaokulu	16	28,10
	İlkokul	19	33,30
	Ortaokul	21	36,80
	Lise	1	1,8
	Toplam	57	100.00
Branş	Okul öncesi öğretmeni	12	21,05
	Sınıf öğretmeni	12	21,05
	İngilizce öğretmeni	8	14,04
	Türkçe öğretmeni	7	12,28
	Bilişim öğretmeni	6	10,53



	Sosyal bilgiler öğretmeni	5	8,77
	Matematik öğretmeni	3	5,26
	Din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni	2	3,51
	Fen bilgisi öğretmeni	1	1,75
	Özel Eğitim öğretmeni	1	1,75
	Toplam	57	100.00
Mesleki Deneyim Süresi	1-5 yıl	4	7,0
	6--10 yıl	10	17,50
	11-15 yıl	23	40,40
	16-20 yıl	15	26,30
	21 yıl ve üzeri	5	8,8
	Toplam	57	100.00

Çizelge 1 incelendiğinde, katılımcı öğretmenlerin 44'ü (%77.2) kadın, 13'ü (%22.8) erkektir. Katılımcıların yaş gruplarına göre dağılımı şöyledir; 26-30 yaş grubunda 5 öğretmen (%8.8), 31-35 yaş grubunda 18 öğretmen (%31.6), 36-40 yaş grubunda 21 öğretmen (%36.8), 41-45 yaş grubunda 10 öğretmen (%17.5) ve 46-50 yaş grubunda 3 öğretmendir (%5.3). Katılımcı öğretmenlerin 51'i (%89.5) lisans, 6'sı (%10.5) yüksek lisans mezunudur. Öğretmenlerin 16'sı (%28.1) anaokulunda, 19'u (%33.3) ilkokulda, 21'i (%36.8) ortaokulda, 1'i (%1.8) lisede çalışmaktadır. Branş olarak ise 12'si (21.5) okul öncesi öğretmeni, 12'si (%21.5) sınıf öğretmeni, 8'i (%14.4) İngilizce öğretmeni, 7'si (%12.8) Türkçe öğretmeni, 6'sı (%10.53) bilişim öğretmeni, 5'i (%8.77) sosyal bilimler öğretmeni, 3'ü (%5.26) matematik öğretmeni, 2'si (%3.51) din kültürü ve ahlak bilgisi öğretmeni, 1'i (%1.75) fen bilgisi öğretmeni ve 1'i (%1,75) özel eğitim öğretmenidir. Katılımcı öğretmenlerin mesleki kıdemlerine göre dağılımları ise şöyledir; 1-5 yıl arası kıdeme sahip 4 öğretmen (%7), 6-10 yıl arası kıdeme sahip 10



öğretmen (%17.5), 11-15 yıl arası kıdeme sahip 23 öğretmen (%40.4), 16- 20 yıl arası kıdeme sahip 15 öğretmen (%26.3), 21 yıl ve üzeri yıl kıdeme sahip 5 öğretmendir (%8.8).

Veri toplama aracı ve verilerin toplanması

Araştırmada veri toplama aracı olarak toplamda 14 sorudan oluşan online bir form kullanılmıştır. Formda yer alan sorular araştırmacılar tarafından araştırma soruları ile uyumlu bir biçimde hazırlanmıştır. Form iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısmı oluşturan ilk 7 soru ile katılımcıların cinsiyeti, eğitim durumu, kıdem yılı, görev yaptıkları kademeleri ve branşlarına dair demografik bilgiler almaya yönelik sorular yer almaktadır. İkinci kısımda yer alan açık uçlu yapıdaki 7 soru ile ise katılımcıların uzaktan eğitim sürecinde düzenledikleri çevrim içi eğitimlerde yaşadıkları tecrübeler, sınırlılıklar ve üstünlüklere yönelik değerlendirmelerinin ve ayrıca çevrim içi eğitimin geleceğine ilişkin değerlendirmelerinin alınmasının amaçlanmıştır. Formda yer alan bu sorulara ilişkin veriler çevrim içi bir veri toplama aracı yoluyla 2019-2020 eğitim öğretim yılının ikinci döneminde toplanmıştır. Covid-19 salgını nedeniyle ve sosyal mesafe kuralı gereğince veriler internet ortamında toplanmıştır.

Verilerin analizi

Araştırmada çevrim içi bir form ile görüşme soruları gönüllü katılımcılar ile paylaşılmış, formların katılımcılarca doldurulması işlemi tamamlandıktan sonra her bir formdan elde edilen veriler Excel tablosuna işlenmiş, tablolar Ö1, Ö2 şeklinde numaralandırılarak görüşlerin birbirine karışmasının önüne geçilmiştir. Ardından analiz çalışmasına geçilmiştir. Yazılı görüş formu yoluyla toplanan verilerin analizinde betimsel analiz tekniğinden yararlanılmıştır. Betimsel analiz; çeşitli yollarla toplanan verilerin önceden ortaya koyulmuş temalara göre yorumlanması ve özetlenmesidir. Betimsel analiz tekniğinde görüşleri alınan kişilerin düşüncelerini dikkat çekici bir şekilde göstermek için doğrudan alıntılara yer verilir (Yıldırım ve Şimşek, 2016). Betimsel analiz yöntemiyle analiz edilen araştırma verilerine dayalı olarak katılımcı



öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde düzenledikleri çevrim içi eğitimlere ilişkin olumlu ve olumsuz görüş, düşünce ve önerileri araştırma soruları ile uyumlu temalar altında raporlaştırılmış ve doğrudan alıntılarla desteklenmiştir. Verilerin analizinde her iki araştırmacı da ayrı ayrı analizler yapmışlar ve analiz sürecinde iki araştırmacının yapmış olduğu analizler üzerinde sürekli karşılaştırma tekniğine başvurulmuştur.

Geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları

Nitel araştırmalar için araştırmacının geçerlik ve güvenilirliği, araştırmada inanılabilirlik ve aktarılabilirlik bağlamında verilmeye çalışılır (Başkale, 2016; Klenke, 2016). Analiz sürecinde iki araştırmacı ayrı ayrı kodlama çalışmaları yapmışlar, kodlayıcılar arası güvenilirlik hesaplaması için ise Miles ve Huberman'ın (1994) önerdiği güvenilirlik formülü kullanılmıştır. $\text{Güvenirlik} = \frac{\text{Görüş Birliği}}{\text{Görüş Birliği} + \text{Görüş Ayrılığı}}$ formülünün hesaplanması sonucunda, araştırmacının güvenilirlik düzeyi %90 olarak hesaplanmıştır. Güvenirlik formülünün uygulanması ile güvenilirlik hesapları %70'in üzerinde çıkan araştırmalar güvenilir olarak kabul edilmektedir (Miles ve Huberman, 1994). Öte yandan benzeşmeyen kodlar için uzaktan eğitim alanında doktorasını tamamlamış bir öğretim görevlisine danışılarak görüşü alınmış ve temalar son bir kez daha gözden geçirilmiş ve makalenin bulgular bölümüne geçilmiştir.

Araştırmada da güvenilirlik hesabının sonucuna bakılarak, araştırma güvenilir olarak kabul edilmiştir. Diğer yandan araştırmada inanılabilirliği sağlamak için ise katılımcıların geliştirdikleri metaforlara ait oluşturdukları gerekçelerden doğrudan alıntılara yer verilmesi ve bu alıntılar yapılırken araştırmaya verilen cevapların genelini yansıtan görüşler ile ilgili örneklere sıkça yer verilmiştir.

Araştırmada aktarılabilirlik için ise, katılımcıların seçimi ve özellikleri, verilerin toplanması ve verilerin analizi konuları açık ve detaylı olarak sunulmuştur. Katılımcıların seçimi konusunda göz önünde bulundurulmuş ölçüt ve katılımcıların seçimi açıklanmış, katılımcılardan elde edilen demografik veriler de detaylı bir şekilde tabloya yansıtılmıştır. Analiz sürecinde elde edilen temalar tablolaştırılarak, frekansları



verilmiş, örnek alıntılarla desteklenerek, açıklamalar yapılmıştır. Aynı zamanda süreçte gerçekleştirilen tüm aşamalar açık ve ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Bulgular

1. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlar

Araştırmada bu araştırma sorusu kapsamında katılımcı öğretmenlere online form aracılığı ile öncelikle daha önce çevrim içi eğitim deneyimleri olup olmadığına yönelik bir soru yöneltilmiştir. Katılımcı tüm öğretmenlerden bu soruya ilişkin cevaplar alınmış ve cevapların frekans ve yüzde değerleri Çizelge 2’de sunulmuştur.

Çizelge 2. Katılımcı öğretmenlerin çevrim içi eğitim deneyim durumu

Çevrim içi eğitim deneyim durumu	f
Çevrim içi eğitim deneyimim yok	46
Çevrim içi eğitim deneyimim var	11
Toplam Katılımcı Sayısı	57

Katılımcı öğretmenlerden 46’sı daha önce çevrim içi eğitim yapmadıklarını belirtirken, 11 öğretmen ise çeşitli platformlarda ve farklı zamanlarda bu deneyimi yaşadıklarını bildirmişlerdir. Daha önce çevrim içi eğitim deneyimi olmayan Ö7 düşüncelerini şu cümleleri ile aktarmıştır: *“Daha önce bu şekilde bir deneyim olmamıştı. Bu yıl öğrencilerimle uzaktan eğitim çalışmalarına başladım zor olmakla birlikte bir şekilde çocuklarla çeşitli temalar belirleyerek öğrencilerin eğitimden kopmamasını ve birlikte hareket etmelerini sağlamaya çalışıyorum.”* Çevrim içi eğitimler yaptıklarını bildiren öğretmenlerden Ö12 ise bu deneyimini şu cümleleri ile açıklamıştır: *“Önceki çalıştığım kurum olan özel okulda 4. sınıflarımla hafta sonları soru çözümü yapmak amacıyla uzaktan eğitim araçlarını kullandım.”*, Ö26 ise çevrim içi eğitimler yaptığını ancak öğrencilerine yönelik değil, öğretmenlere yönelik eğitimler olduğundan söz etmiştir: *“Milli Eğitim Bakanlığı’nun uzaktan hizmet içi eğitim*



faaliyetleri kapsamında Zoom uygulaması üzerinden ve EBA üzerinden uzaktan eğitim dersleri yaptım.” Ö42 de “*Yaptım. Canlı dersler ve uzaktan eğitimin nasıl yapılacağı konusunda öğretmen arkadaşlarıma eğitimler verdim.*” şeklinde düşüncelerini ifade etmiştir. Ö45 sosyal medya üzerinden daha önceden çevrim içi eğitimler yaptığını belirtirken, Ö54; “*Öğretmenlere 20 civarı, bilişim teknolojileri üzerine eğitimler yaptım*” demiştir. Çevrim içi eğitimler yaptıklarını belirten katılımcı 11 öğretmen bu çevrim içi eğitimleri, EBA (6 öğretmen), Zoom (3 öğretmen) ve Sosyal medya (2) uygulamaları üzerinden gerçekleştirdiklerini de cümlelerinin arasında ifade etmişlerdir.

Katılımcı öğretmenlerden uzaktan eğitim sürecinde gerçekleştirdikleri çevrim içi eğitimlerde karşılaştıkları güçlükleri detaylı bir şekilde anlatmaları istenmiştir. Gelen yanıtlara yapılan analiz çalışması sonucunda Çizelge 3’te sunulan kategoriler ve bu kategorilere ulaşılmasını sağlayan kodlar ve frekanslarına ulaşılmıştır.

Çizelge 3. Katılımcı öğretmenlerin çevrim içi eğitimlerde karşılaştıkları sorunlara ilişkin kategoriler ve kodlar

Kategoriler	Kodlar	Frekans (f)
Teknolojik alt yapı ve internet erişiminden kaynaklı sorunlar	Bağlantı sorunları	22
	Öğrencilerle iletişim kurmada sorunlar	10
	Teknolojik araç yetersizlikleri	6
	Ses sorunları	2
Öğrencilerden kaynaklı sorunlar	Çocuklarda dikkatini toplama sorunları	7
	Canlı derslere vaktinde katılmamama	6
Ebeveynlerden kaynaklı sorunlar	Ebeveynlerin yeterince destek vermemesi	4



	Ebeveynlerin teknolojik araçları kullanmadaki yetersizlikleri	3
Öğretmen kaynaklı sorunlar	Öğretmenlerin deneyimsizlikleri	2

Çizelge 3 incelendiğinde, katılımcı öğretmenlerin çevrim içi eğitimlerde erişim ve alt yapıdan kaynaklı sorunlar bağlamında en çok internet bağlantısında sorunlar yaşadıkları anlaşılmaktadır. Ardından en çok yaşanan sorun yeterli öğretmen-öğrenci iletişiminin kurulamamasıdır. Bu bağlamda Ö16; *“Bağlantı da kesintiler yaşanması ve ses senkronunda hatalar yaşandı tabi ki sınıftaki gibi bir süreç değil”* derken, Ö18, *“İnterneti olmayan öğrencilerime ulaşamadım.”* şeklinde düşüncelerini belirtmiştir. Ö22 ise *“Öğrencilerin internet bağlantısı sorunları aksamalara neden olmaktadır. Maddi imkânı olmayan çocuklar bağlamamaktadır. (Telefon-bilgisayar, internet olmaması gibi sebeplerle)”* ve Ö33 de internet bağlantısı konusunda sorun yaşayan öğrencilerine eğitimi ulaştıramadığını, *“Fırsat eşitliği anlamında sıkıntı yaşıyoruz. Herkeste internet yok, akıllı telefon yok, bunlar olsa bile yetecek kadar internet olmayabiliyor.”* cümlesi ile aktarmıştır. Ö35 de bu sorunun altını şu cümleleri ile çizmiştir: *“İnternet altyapısının sıkıntı olması, elektrik kesintisi yaşanabilmesi, internetten derslere katılabilmek için yeterli kotaya sahip olamayan öğrencilerimin fazla olmasından dolayı derslerime az sayıda öğrencim katılabildi.”* Ö53 ise gün geçtikçe bu konuda iyileşmeler olduğunu şu cümleleri ile anlatmıştır: *“Öğrencilerin hepsinde canlı derse katılabilecek tablet bilgisayar veya cep telefonu olmamasından dolayı herkes katılamadı. Bizi en çok zorlayan bu kısım. Onun dışında internet ve sistem den kaynaklanan sıkıntılar da oluyor ama tabi gün geçtikçe iyiye gittiğini söyleyebilirim.”*

Çevrim içi eğitimlerde öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlardan biride öğrencilerden kaynaklı sorunlar kapsamında öğrencilerinin dikkatlerini toplama ve sürdürme konusunda zorlanmalarıdır. Bu bağlamda Ö30, *“Çocukların dikkatinin çok fazla dağınık olmasından dolayı derslerimi verimli bir şekilde sürdüremedim.”* cümlesi ile yaşadığı bu sorunu vurgularken; Ö20 bu zorluğu, *“Öğrencilerin bu uzaktan eğitim ortamında sanal Sınıf oluşturmak ilkökul seviyesine asla uygun değil. Dikkat ve*



odaklanma çok olumsuz ve neredeyse hiç yok.” cümleleri ile açıklamıştır. Özel eğitim öğretmeni olan Ö32 düşüncelerini; “Öğrencilerimiz özel eğitim öğrencileri olduğu için ekran karşısında dikkatlerini toplayıp derse odaklanmalarını beklemek çok zor oluyor.” şeklinde ifade etmiştir.

Covid-19 salgını sürecinde okulların tatili ile birlikte evde eğitim sürecine geçen çocuklara ulaşmaya çalışan öğretmenlerin bir diğer karşılaştıkları önemli sorun ise evde internet teknolojisine bağlantıyı sağlayan teknolojik araç gereçlerin yetersizliğidir. Bu konuda Ö42, *“En büyük problem öğrencilerimizin internete bağlanamama sorunu internet imkânları çok kısıtlı evde bilgisayarı olmayanlar da var bazı velilerin hala akıllı telefonu da yok ve çok kardeş oldukları için yetiştiremiyorlar yetersiz yani. Bunun dışında ders öncesi ve sonrasında sıkıntı yaşamıyorum.”* şeklinde görüş bildirmiştir.

Ö45 ise görüşlerinde çevrim içi derslerde karşılaştığı sorunları açıklarken; ev ortamında derse katılan öğrencilerinin kardeş vb. yakınlarınca rahatsız edilmesi ile bağlantı ve ebeveynlerin ilgisizliğine değinmiştir: *“En büyük sorun öğrencilerin evlerinde ikine bağlantı sorunu yaşamaları sonrasında ders esnasında küçük kardeşinin dersi sabote etmesi çevrilen ödevlerin malzeme yetersizliği sebebiyle ya da evde annenin iş vb. konular sebebiyle öğrencinin etkinliğini ödevini tamamlamasına yardım etmemesi bence.”*

Ö52 de aile bireylerin aynı ortamda olmasının çocuğun dikkatinin dağılmasına yol açtığı, odaklanmasını engellediği ve öğrencilerine yapılan gereksiz müdahalelerinin sorun yarattığına dair cümleleri ile açıklamıştır: *“Ders öncesinde ekrandan uygulanabilirliği olan etkinlikleri seçmek etkinlik kısıtlamasına yol açıyor. Eğitim esnasında küçük gruplarla çalıştığım için eğitim esnasında aile bireylerinin çocuğun yanında olmasından dolayı dikkat toplama aşamasında ve sürdürülebilirliğinde sıkıntı yaşanmaktadır. Aile bireyleri çocuğa sürekli müdahale etmektedir. Aile bireylerinin yanında çocuklar sınıf ortamındaki davranışlarından farklı davranışlar sergilemektedir.”*

Ö6 ise kendi yaşadığı sorunlara ve öğrencilerin teknolojik araçlara sahip olmamalarından kaynaklı problemlere değinmiştir: *“Programı bilgisayarda*



açamadığım için sıkıntılar yaşıyorum zamanım kısıtlı olduğu İçin de vakit yetiştirmekte zorlanıyorum ve tüm öğrencilerimle ders yapamıyorum hepsi aynı şartlara sahip değil.”

Okul öncesi öğretmeni olan Ö13 uzaktan eğitim sürecinde velilerinin tutumundan kaynaklandığını düşündüğü güçlükleri şu cümleleri ile aktarmıştır: *“Canlı dersler ve günlük ev etkinlikleriyle öğrencilerimi destekliyorum. Velilerimle WhatsApp grubu üzerinden etkinlik örnekleri, deney, tekerleme, sesli kitap örnekleri ve ev etkinlik planları paylaşıyorum. Fakat bunun öğrencilerim için yine de yeterli olmadığını düşünüyorum. Velilerde yaşadığımız süreç dolayısıyla bir motivasyon eksikliği mevcut. Bu durum öğrencilere de ister istemez yansıyor. Branşım adına söylemek gerekirse veliler diğer çocuklarının eğitimlerine önem verirken okul öncesi eğitim için aynı hassasiyetle yaklaşmıyorlar. Yeterince ilgilenmiyorlar.”*

Ö13’ün branşından dolayı uzaktan eğitim sürecinde velilerince yeterince desteklenmediği bu yönüyle süreci yürütmekte zorlandığı anlaşılmaktadır. Ö47 ise *“Sınıflarımla uzaktan eğitim sürecini yürütüyorum. Teamlink aracı ile online derslerimi götürmeye çalışıyorum. Ailelerin öğrencilerin yanında olması, konuşmalar dersleri olumsuz etkiliyor. Sınıf hakimiyeti ve yönetimi zor oluyor. 1 saatlik bir dersin sonunda 6 saatlik dersten çok daha fazla yorulduğumu hatırlıyorum. Bunun yanında öğrencilerimizin belli aralıklarla öğretmenlerini görmesi öğrencileri motive ediyor. İnternet bağlantısının yavaş ya da yetersiz olması durumlarında da ders saati uzamakta. Tüm olumsuzlukların yanında öğrencilerimizi uzaktan da olsa görmek umut verici.”* Ö47’nin bu görüşü incelendiğinde, öğretmenin ailelerin ev ortamında canlı ders esnasında ses, görüntü vb. şekillerde sürece dahil olmasının kendisinin ders yönetimini zorlaştırdığı anlaşılmaktadır. Katılımcı öğretmenler çevrim içi derslerde iletişim sorunu yaşadıklarını belirtmişlerdir. Bu bağlamda Ö36, *“Öğrencilerle karşılıklı iletişim kurmakta zorlandık. Okulda yapabildiğimiz etkinliklerin çok az kısmı uzaktan eğitim ile yapılabilir.”* şeklinde düşündüğünü belirtmiştir. Yine Ö19’da iletişim konusunda sorunlar yaşadığını açıklamıştır: *“Öğrenciler Sınıf ortamı gibi düşünerek söz hakkı almadan konuşmanın sanal sınıf uygulamasında olumsuzluklarının farkında olmadığını gördüm. 1. Sınıf olması sebebi ile sürekli ses*



olması, ders kontrol edinimine olumsuz etki etti. Ders bitiminde tükenmiş olduğumu ve ciddi baş ağrısı yaşadığımı gördüm. Ancak velilerden olumlu dönüşler aldım.”

Sorun yaşamayan bir öğretmen de görüşlerini şu şekilde belirtmiştir: *“Benim açımdan sıkıntı yok hemen adapte oldum. 30 kişilik sınıftan 24 öğrenci genelde derslere katılıyor fakat katılmayanlara da mutlaka ulaşmaya çalışıyorum.”* Yine Ö9’da sorun ile karşılaşmadığını belirtmiştir. Ö21 ise çevrim içi eğitimler yaparken deneyimsiz olduğunu ve bu nedenle sorunlar yaşadığını, *“Daha öncesinde bir deneyimim olmadığı için ders esnasında ekranı kullanmakta biraz zorlandım. Bağlantıyla ilgili sorunlar yaşadım.”* ifadesi ile vurgulamıştır. Ö38 de sürecin ilk günlerinde yaşadığı tedirginliği şu cümleleri ile özetlemiştir: *“Öğrencilerimin hepsiyle aynı derecede ilgilenememekten endişelendim. Uzaktan eğitimin ilk günlerinde yaptığım ilk eğitimde bağlandığım zaman bir belirsizliğin olması beni çok tedirgin etti.”* Ö39 bu EBA canlı ders çalışmalarında daha önce böyle bir uygulama yapmamasından dolayı kullanmada sorunlar yaşadığını ve karşılaştığı diğer sorunları şöyle açıklamıştır: *“Derse geç girme durumları olabiliyor. Sistemden yani yoğunluktan dolayı öğrenci veya öğretmenler geç girebiliyor veya hiç giremiyor. Kamera açmak için tek tek öğrenciye istek göndermek vakit kaybına sebep oluyor. Beyaz tahtada veya soru üzerinde çözüm yapmak çok vakit aldı.”*

2. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin benimsedikleri çözüm stratejileri

Uzaktan eğitim sürecine öğrenciler kadar öğretmenler de adapte olmaya çalışmışlar, ani gelişen süreç karşısında herhangi bir eğitim almaksızın online eğitim araçları konusunda araştırmalar yapma çabası içerisine girmişlerdir. Araştırmada katılımcı öğretmenler canlı derslere devam ettikçe karşılaştıkları sorunlar karşısında, sorunun niteliğine göre çeşitli çözümler ortaya koyduklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerden gelen görüşlerin analiz sonuçları Çizelge 4’de sunulmuştur.



Çizelge 4. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecinde karşılaştıkları sorunlara ilişkin benimsedikleri çözüm stratejileri

Kategoriler	Kodlar	f
Derse katılımı arttıran çözüm stratejileri	Dikkat topluşımını sağlayan ön çalışmalar	22
	EBA ve ZOOM programının kullanımına yönelik velileri bilgilendirici çalışmalar	10
	Cep telefonu ile bağlanılmasını sağlama	7
Mesleki gelişim ile bağlantılı çözüm stratejileri	Meslektaşlardan yardım alma	6
	YouTube videoları ile Zoom vb. uzaktan eğitim araçları konusunda kendini geliştirme	6
Öğrenci ile etkileşimi arttırmaya yönelik çözüm stratejileri	Söz hakkı verme	4
	Soru cevap çalışmaları yapma	3
	Öğrenci ile birlikte tekrar çalışmaları yapma	2
	Canlı dersi ödev ile destekleme	2

Araştırmada bu araştırma sorusu kapsamında katılımcı öğretmenlere online form aracılığı ile öncelikle daha önce çevrim içi eğitim deneyimleri olup olmadığına yönelik bir soru yöneltilmiştir. Bu bağlamda sınıf öğretmeni olan Ö16, canlı dersler başlamadan önce öncelikle velilerine bilgilendirme çalışması yaptığını şu cümleleri ile ifade etmiştir: *“Uygulama kullanımı ile ilgili sorun yaşayan velilerime öncesinde nasıl*



kullanacaklarını yazılı şekilde anlattım denemelerini isterim sorunu çözmüş olduk” Türkçe öğretmeni olan Ö17’de benzer şekilde “Öğrencilerime video çekerek Zoom programına girişi anlattım.” şeklinde derslere bağlanmakta zorlanan öğrencilerine yardımcı olduğundan söz etmiştir.

Öğretmenler uzaktan eğitimin ilk zamanlarda çeşitli uygulamalar ile derslerini sürdürürken bu bağlamda Ö27: *“Teamlinkten bağlanamayanlarla whatsapp görüşmesi yaptım.”* Ö32’de daha önce online toplantı programlarını kullanmamasından dolayı zorlandığını ancak kısa sürede sorunları çözdüğünü şu cümleleri ile açıklamıştır: *“Zoom programı üzerinden ders yaptım yaşadığım bazı teknolojik sıkıntıları hemen araştırarak çözdüm 1, 2 derste çözdüm. Ekranın yansıtma sorunu yaşadım. You Tube da anlatım izledim çözdüm. En büyük sıkıntım ekranı yansıtma yaptığım zaman bazı öğrenciler ekranı karalama yapıyordu bunu da kimin yaptığını anlamak zordu. Onu da You Tube da izledim çözdüm.”*

Katılımcı öğretmen Ö34’de konu hakkındaki düşüncelerini şöyle ifade etmiştir: *“Öncesinde kendi internet ve bilgisayar kurulumumu sağladım. Aslında kendi açımdan çok fazla sıkıntıyla karşılaşmadım. Genelde öğrencilerden kaynaklı oldu problemler.”* EBA ile canlı ders çalışmalarına geçmeleri ile EBA’ya da doküman yüklediklerini ve canlı dersler ile de öğrencilerini desteklediklerini belirtmişlerdir. Ö18, *“EBA’ya öğrencinin girebileceği zaman ulaşabilmesi için işleyeceğim konuları ve çözeceğim soruları yükleyerek”* derken; Ö7 ise EBA’dan yürüttüğü canlı derslere katılamayan öğrencileri için TV’den takip seçeneğini önerdiğini belirtmiştir: *“Öğrencilerin öncelikli gereksinimlerini tespit edici bir ön çalışmayla derse başlayıp önceki dersin tekrarı gibi dersi biraz doğaçlama yürüttüğümde daha etkili olduğunu gördüm. Onun dışında EBA’ya giremeyen öğrencileri mutlaka TV’den dersleri takip etmeye ya da farklı kaynaklara yönlendiriyorum.”* Ö44 ise yaşadığı sorunu ve ulaştığı çözüm yolunu şu cümleleri ile aktarmıştır: *“İlk 2 hafta, haftada 4 gün tüm öğrencilerimle birlikte yaptım ama birbirimizin konuşmalarını dinlemekte zorlanıyorum sonra sınıfımız 5’ler kişilik guruplar böldüm birbiriyle en çok anlaşılan guruplar ve daha rahat oldu artık birbirlerini çok daha iyi dinleyip kendilerini daha*



rahat ifade ediyorlar haftanın 1 günü de katılmak isteyenler ile sohbet amaçlı buluşuyoruz.”

Öğrencilere daha fazla söz hakkı vererek onları dahil etmeye çalıştım diyen Ö46, görüşlerine şu cümleleri ile devam etmiştir: *“Veli toplantıları yaptım ve daha çok onlardan destek aldım. Tablet ya da pc kullanımı işimi kolaylaştırdı. Mikrofonlar kapalı ve ekran paylaşımını iyi kullanıyorum. Harici tahta kullanıyorum. Ön hazırlık şart. Maşa başında oturmalarını istedim. Söz hakkı verdiğimde mikrofon açılıyor. En büyük sıkıntı onlara dokunamamak.”*

Katılımcı öğretmenler öğrencilerinin dikkatlerini çekmek için çeşitli yöntemler kullandıklarını belirtmişlerdir. Okul öncesi eğitimi öğretmeni olan Ö52, bu bağlamda şu görüşleri paylaşmıştır: *“Eğitim sırasında çocuklara müdahale edildiğinde jest ve mimiklerimi daha fazla kullanarak ses tonumu kullanarak çocukların ilgisini kendime ve etkinliğe yönlendirdim. Etkinlik öncesinin de ise okullar aniden kapanınca tüm materyallerin (kitap,flash kart) vb. okulda kalmasından dolayı zaman zaman materyal sıkıntısı yaşadım. Bazı öğretmenler canlı dersler ile desteklemişlerdir “Günlük ödevler hazırlayıp mesajlaşma programı ile velilere gönderiyorum. Yaptırıp ödevleri geri gönderiyorlar. Geri dönüt veriyorum.”*

Ö9 ise derslerden önce dikkatlerini çekmek için çocuklara parmak oyunu oynattığını bildirmiştir. Araştırmada katılımcı öğretmenlerden velilerinden yardım almayı isteyen ancak alamayan öğretmenler de olmuştur. Ö31, *“Velilerden yardım istedik. Ders sırasında odaklanmalarını sağlamak için fakat bu da mümkün olmadı.”* Ö33 ise teknik sorunlara çözüm bulamadığını şu cümleleri ile aktarmıştır: *“Sorunların birçoğu donanımsal ve teknik sorun olduğu için yapabileceğim pek bir şey yok, derse bir öğrenci bile katılsa dersimi normal seyrinde işliyorum. Olduğu kadar, olmadığı kader mantığı”*

Öte yandan Ö45, Ö47 ise sorunlar yaşadıklarını ancak bu sorunlara çözüm yolları bulamadıklarını belirtmişlerdir.



3. Öğretmenlerin uzaktan eğitim sürecini değerlendirmeleri

Araştırmada katılımcı öğretmenlere gerçekleştirdikleri canlı dersler ve eğitim etkinlikleri ile hedefledikleri kazanımlara ulaşıp ulaşmadıklarını ve süreci yeterli bulup bulmadıkları da sorulmuştur. Katılımcı 57 öğretmenden 51'i bu soruyu yanıtlamıştır. Öğretmenlerden gelen görüşlerin analizi ile ortaya çıkan bulgular Çizelge 5'te sunulmuştur.

Çizelge 5. Planlanan kazanımlara ulaşılması durumu

Planlanan kazanımlara ulaşılması durumu	f
Kısmen ulaşıldı	34
Tamamen ulaşıldı	12
Ulaşılamadı	5
Toplam Katılımcı Sayısı	51

Çizelge 5'te sunulan veriler incelendiğinde katılımcı öğretmenlerin büyük bir bölümünün canlı dersler ve takiben gerçekleştirdikleri eğitim çalışmaları öncesinde ulaşmayı hedefledikleri kazanımlara kısmen ulaşabildiklerini söyleyebiliriz. Uzaktan eğitim süreçlerini değerlendiren katılımcı öğretmenlerden uzaktan eğitim sürecinde mesleki anlamda ne tür desteğe ihtiyaç duydukları konusunda da bilgi alınmıştır. Katılımcı Ö40, bu süreçte planladığı kazanımlara kısmen ulaşabildiğini şu sözleri ile ifade etmiştir: *“Kısmen ulaştım diye bilirim. Gerek EBA gerek Whatsap'tan gönderdiğim çalışmaları öğrencilerimin bir kısmı takip edebildi. Çünkü İnternet ve teknolojik yetersizlikler nedeniyle bazı öğrencilerim ile iletişim kuramadım.”* Ö17 ise *“LGS gruplarıyla çalışıyorum ilk 5 ünite sınavda çıkacağı için buna göre plan yaptım ve bu üniteler ile ilgili testler çözdük, ders anlattım canlı bir şekilde. Hedeflediğim kazanımlara ulaştım diyebilirim.”* şeklinde düşüncelerini bildirmiştir. Ö32 ise gerçekleştirdiği canlı dersler ile belirlediği kazanımlara ulaşamadığını belirtmiştir: *“Hayır ulaşamadık. Yüz yüze eğitim gibi olmadı. Sadece çocukların okulu unutmaması ve kendilerini unutulmuş hissetmemesi için canlı dersler yaptım.”*



Araştırmada katılımcı öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde ne tür desteğe ihtiyaç duydukları da sorulmuştur. Bu bağlamda katılımcı öğretmenler bu süreçte en çok teknolojik anlamda destek aradıklarını belirtmişlerdir. Katılımcı öğretmenler bilişim teknolojileri konusunda kendilerini geliştirmeleri gerektiğini anladıklarını vurgulamışlardır. Uzaktan eğitim araçları konusunda desteğe ihtiyaç duyan öğretmenler okul yönetimi veya okullarda görev yapmakta olan bilişim teknolojileri öğretmenlerinin destekleri ile eğitimlerini sürdürebilmişlerdir. Diğer yandan katılımcı iki öğretmen de okul yönetiminin canlı derslerin planlanması konusunda yetersiz kaldığını ifade etmişlerdir. Öte yandan katılımcı öğretmenler derslere daha fazla hazırlanmak durumunda olduklarını ve yeni öğretim stratejilerin kullanmaya ihtiyaç duyduklarını belirtmişlerdir. Ö3 bu konuda: *“Zorlu süreçte çocukları ekran başında dikkatlerini diri tutmada farklı anlatım yöntemleri kullanmaya ihtiyaç duydum ve sevecekleri kısa şarkı-hikâyeler ile bütünleştirmeye çalıştım.”* Teknoloji kullanımı konusunda zorlanan Ö4, *“Teknoloji ve siber güvenlik konusunda öğretmen arkadaşlarım ile zorlandığımız zamanlar oldu. Bu konuda Bakanlığımızın çeşitli ve nitelikli hizmet içi eğitimler düzenlenmesi gerekliliği bir kez daha ortaya çıkmış oldu.”* şeklinde öneriler geliştirmiştir. Katılımcı öğretmenlerden Ö12, aniden gelişen salgın sonrasında zorunlu olarak geçilen uzaktan eğitim dönemine dair aşağıdaki yorumları ifade etmiştir: *“Öncelikle dersin sınıf ve gerçek ortam yerine sanal ortama taşınması ilk etapta bocalama süreci yaşamama neden oldu. Çünkü alışık olmadığımız bir durumda ve ortamda ders anlatmamız istendi. Teknik olarak ben sıkıntı yaşamadım lakin teknolojiye uzak olan meslektaşlarım bu dönemde canlı derslerini yapmada epey zorlandı.”*

Katılımcı Ö48 de bilişim teknolojileri konusunda kendisini geliştirmesi gerektiği düşüncesine vardığı şu cümleleri ile aktarmıştır: *“Bu dönem öncelikle biz öğretmenlere bilgisayar ve programları daha çok kullanmanın ne kadar gerekli olduğunu ve bu konuda kendimizi geliştirmemiz gerektiğini öğretti. Meslektaşlarımızla uzaktan eğitimle neler yapılabileceği hakkında daha çok iletişime geçtik.”* Yine Ö30’da 21. yüzyıl öğretmenin yeterlilikleri konusuna, *“21. yy öğretmenini olması gereken yeterlilikleri lafta kalmadı. Teknolojide doğan çocuklar*



için teknolojiye hakim olmalıyız. En azından içerik kullanımı açısından. Uzaktan eğitimlerimde teknolojiye yakın, mentor arkadaşlar çok faydalı oldu.” cümleleriyle değinmiştir. Ö45 ise mesleki gelişimine ilişkin önemli aşamalar kaydettiğini belirtmiştir: *“Meslekî gelişimim adına önemli bir süreç yaşadığımı düşünüyorum. Birden fazla web 2 aracını kullanarak öğrencilerimin de kullanmasını sağladım. Yeni yaşantılar kazanıp kazandırdım diye düşünüyorum.”* Ö50 ise sınıf ortamında olmamasından dolayı materyal eksikliği yaşadığını ancak zamanla bu soruna çözümler ürettiğini aşağıdaki cümleleri ile açıklamıştır: *“Materyal eksikliğini ilk başlarda fazlaca yaşadım ve bu sebepten dolayı doğaçlama bir şeyler üretmeyi sınıf ortamında olmadığından dolayı ekran karşısında da çocuklara nasıl ne şekilde davranmam gerektiğini daha iyi anlamış oldum ilk başta yaptığım eğitim ile şimdiki eğitim arasında olumlu anlamda ciddi fark olduğunu görebiliyorum.”*

Araştırmada katılımcı öğretmenlerden zorunlu eğitim kademelerinde (ilkokul-ortaokul-lise) uzaktan eğitimin geleceği konusunda ne düşündüklerine dair görüşler de alınmıştır. Bu bağlamda eğitim faaliyetlerini bazı öğrencilerine ulaştıramayan Ö19, fırsat eşitsizliğinin ortaya çıktığını şu sözleri ile belirtmiştir: *“Her öğrencime ulaşabilmeyi isterdim. Bazı sebeplerle bağlantı kurumayan öğrencilerimin olması fırsat eşitsizliğine sebep oldu.”* Ö6 ve Ö25 de benzer ifadelerde bulunmuşlardır. Öte yandan özel eğitim öğretmeni olan Ö50 ise öğrencilerini teknolojik araçlardan uzaklaştıramadıklarını ve uzaktan eğitim sürecinde bu sorunun daha da arttığını şu sözleri ile vurgulamıştır: *“Özel eğitimde uzaktan eğitimin çok zor olacağını, özellikle bir otizm öğrencisinin televizyon, bilgisayar gibi teknolojik aletlerden uzak tutmaya çalışırken, uzaktan eğitim ile evde kalan çocukların daha çok teknoloji bağımlısı olması, hem bu süreçte hem de sürecin uzaması durumunda teknolojik araçlardan nasıl uzak tutabileceğim konusu beni düşündürüyor.”*

Uzaktan eğitim konusunda düşünülmesi gereken bir diğer sorun da çocukların daha uzun süreli teknolojik araç kullanımına neden olabileceğidir. Ancak burada kullanım amacı noktasında eğitim amaçlı bir kullanım söz konusudur. Diğer bir deyişle gerekli bir kullanım söz konusudur. Ebeveynleri tarafından söz konusu çocukların dijital oyun, video izleme vb. eğlence amaçlı kullanımlarının sınırlandırılması gerekmektedir. Ayrıca



uzaktan eğitim süreci öğretmenlere geleceğe dair bazı fikirlerde vermiştir. Bu bağlamda Ö56, *“Bu süreç aslında ihtiyaç halinde evinde internet erişim imkanı olan öğrencilerle diyeyim birlikte okul dışında da ders tekrarı yapabileceğimi bana gösterdi.”* cümleleri ile görüşünü ifade etmiştir.

Araştırmanın diğer bulgularına bakıldığında da anlaşılmaktadır ki katılımcı öğretmenler uzaktan eğitim sürecinde bilgilendirilmeye ve yardıma ihtiyaç duymuşlardır. Ö1 de aşağıdaki cümleleri ile bu yönde görüş bildirmiştir: *“Uzaktan eğitim konusunda öğretmenlere açıklayıcı etkin bir seminer verilmesini ve uzaktan eğitim ile ilgili video ve içeriklerin ve kaynakların çoğaltılmasını istiyorum. Daha da yaygınlaştırılması gerektiğini düşünüyorum.”*

Katılımcı öğretmenler uzaktan eğitimin yüz yüze eğitimin yerini tutamayacağını düşünmektedir. Ö12 bu konuda şu cümleleri paylaşmıştır: *“Bakanlık birimleri yeni durumlara karşı kendilerini güncelliyorlar. Salgın vb. durumlar uzun sürse de kalıcı değildir. Eğitimler telafi edilir. Uzaktan eğitim süreci bence geçici bir çözümdür çünkü ülkemiz ve bütün dünya sınıf ortamındaki öğrenmeyi ve etkileşimi sanal ortamdakine değişmez.”*

Okul öncesi öğretmeni olan Ö48 de görüşlerini şu cümleleri ile aktarmıştır: *“Okul öncesi eğitimin çocuğun gözlerinin içine bakarak dokunarak karşılıklı temas ile yapıldığında çocukta ve öğretmende can buluyor. Uzaktan eğitim sürecinde fiziksel etkinlikleri (oyun, orff, drama) vb. uygulamada kısıtlılıklar olduğundan dolayı okul öncesi eğitimin yeri birlikte sınıfta bahçede doğada hep beraber el ele göz göze hep birlikte coşarak eğlenerek yapılmalı uzaktan eğitimde akademik başarı verilebilir belki ama ben kesinlikle çocuklarımla bir arada olan eğitimden yanayım.”*

Katılımcı öğretmenlerden Ö7, Ö15 ve Ö19 da yüz yüze eğitimin yanı sıra devam ettirilen online eğitimlerin hem telafi hem de öğrenilen bilgileri pekiştirme anlamında faydalı olabileceği görüşünü paylaşmışlardır. Diğer taraftan Ö30 uzaktan eğitimin toplumdaki öğretmen algısını değiştirebileceğini belirtmiştir: *“Öğretmenlik mesleği bile bu süreçte sıkıntıya girebilir. Eğitim-öğretim faaliyetleri için olan okulun öğretim boyutu uzaktan da yapılabilir anlayışı hâkim kılınırsa süreç bu tarafa evirilebilir.”* Ö31 ise eğitimin geleceğine dair bazı öngörülerini paylaşmıştır: *“İleride*



yüz yüze eğitimin azalıp uzaktan eğitimin revaçta olacağını düşünüyorum, uzaktan eğitim altyapısının geliştirilmesi ve ulaşılabilirliğinin artırılması kaliteyi artıracaktır.”

Sonuç, Tartışma ve Öneriler

2020 yılının ilk aylarından bu yana tüm dünya ülkeleri Covid-19 salgınına karşın eğitim çalışmalarını etkili bir şekilde sürdürebilme adına bir dizi önlemler almışlardır. Türkiye’de benzer çalışmalar içerisine girmiş, Bilim Kurulu tavsiyesi ve Milli Eğitim Bakanlığı’nın kararı ile salgının yayılmasını önlemek adına tüm ülkede uzaktan eğitime geçilmiştir. Özellikle Türkiye’de 16 Mart 2020 tarihinde yüz yüze eğitime verilen ara ile birlikte 23 Mart 2020 tarihinden itibaren başlayan uzaktan eğitim süreci öğretmenlerin öğrencilerle iletişim ve etkileşimlerini yani öğretmenlerin derslerini gerçekleştirme yöntemlerini de değiştirerek, online tabanlı bir eğitime geçiş söz konusu olmuştur. Bu süreçte öğretmenler de tıpkı öğrenci ve veliler gibi dijitalleşen eğitime ayak uydurma çabasında olmuşlardır. Salgın sürecinde pek çok öğretmenin zorunlu olarak online toplantı araçları gibi öğrencilerine ulaşmalarını sağlayan internet programlarına yönelmesi ile birlikte öğretmenlerin teknolojik ve pedagojik alan bilgi ve deneyimlerine ilişkin önemli gelişmelerin ortaya çıktığı söylenebilir (Kırmızıgül, 2020). Okul öncesinden Yükseköğretime, tüm eğitim kademelerini kapsayan bu sürece ayak uydurmaya çalışan tüm eğitim paydaşlarının çabalarına rağmen; süreç beraberinde gerek öğrenci, gerek öğretmen gerekse aileler bazında bazı sorunlar getirmiştir. Uluslararası alanyazında yer alan araştırmalarda da tartışılan bu sorunlar (Impey, 2020; Oyedotun, 2020; Panesar vd., 2020) küresel ölçekte en başta öğrencileri etkilemiştir (UNESCO, 2020). İlgili alan yazın incelendiğinde kimi araştırmacıların uzaktan eğitimi birebir yüz yüze iletişimin ruhundan yoksun olarak ve yürütülen bu sistemin akademik yetersizlikleri ve öğrenme kayıpları olan bir mezun kitlesi yaratacağını düşündükleri görülmektedir (Lau, Yang ve Dasgupta, 2020). Öte yandan bugün tüm dünya ülkelerinin yaşadığı Covid-19 salgını, sel baskını, depremler, tsunamiler, erozyonlar, hortumlar veya yangınlar ve bulaşıcı hastalık salgınları (salgın) vb. yaşanan tüm bu sarsıcı olayalar karşısında ülkeler “Acil Durum Eylem Planı” kapsamına uzaktan



eğitimin öncelikli bir şekilde alması gerektiğini bizlere göstermiştir. Gelişmiş ülkelerin salgında uzaktan eğitim sürecine geçişi kolaylıkla tamamladığı görülürken; gelişmekte olan ülkelerin zorlandığı ve eğitime erişimde sorunlar ortaya çıktığı görülmektedir (Oyedotun, 2020). Diğer yandan okulların yüzyüze eğitime kapanarak çevrim içi eğitim sürecine geçiş aynı zamanda uzaktan eğitimin imkânlarının keşfedilmesi ve anlaşılması için de ülkelere önemli fırsatlar sunmuştur. Ancak bu fırsatların işe koşulabilir hale gelebilmesinde bazı noktalara dikkat edilmeli ve gereken alt yapı sağlanmış olmalıdır. Bu konjonktürde ve Türkiye'nin içinde bulunduğu durum ile eğitimde dijitalleşmede dört unsurun çok önemli olduğunu söyleyebiliriz;

1. Teknolojik altyapı,
2. Eğitimcilerin online eğitim becerilerinin geliştirilip kapasitelerinin artırılması,
3. Nitelikli online eğitim içeriği üretilmesi,
4. Online eğitimler için etkili ölçme değerlendirme sistemlerinin üretilmesidir.

Araştırmada katılımcı öğretmenlerin oldukça büyük bir bölümü (%81) daha önceden uzaktan eğitim yapmadıklarını belirtmişlerdir. Bu bulgudan yola çıkarak ve daha sonraki araştırma sorularına ilişkin bulgular nispetinde katılımcı öğretmenlerin online eğitimleri yürütmekte zorlandıkları ve online eğitime hazırlık konusunda zorlandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Öğretmenlerin görüşlerinden hareketle, EBA kullanımı ve uzaktan eğitime elverişli online toplantı araçları konularında meslektaş yardımı aldıklarını da söyleyebiliriz. Öğretmenlerin uzaktan eğitim içeriği hazırlamada da desteğe ihtiyaç duyduklarını söyleyebiliriz. Online eğitim tasarımı yapmakta olan bir öğretmenin teknolojik yeterlikler haricinde farklı yeterliklere de sahip olması gerekmektedir (Kavrat ve Kılıç Türel, 2013). Söz gelimi bir öğretmenin online eğitim ortamında da ev ortamındaki dikkat dağıtıcı unsurlar ile baş edebilecek şekilde öğrencisinin merak duygusunu harekete geçirebilecek eğitim materyalleri hazırlayabilmesi, web ortamında etkili eğitim materyalleri bulabilmesi veya ulaştığı bir web materyalini etkili bir eğitim içeriğine dönüştürebilmeye ilişkin yeterliklere sahip



olması gerekebilecektir. Öğretmenlerin uzaktan eğitimde yüz yüze eğitimden farklı olarak doğrudan bilgi aktarımından ziyade bir eğitim lideri olarak daha planlı olması, anında geri dönüt vermesi ve öğrencilerine yol göstermesi çok daha büyük önem arz etmektedir. Diğer yandan öğretmenlerin gerekli mesleki yeterlikleri sergilemesine rağmen araştırmada da “Erişime ve alt yapıdan kaynaklı sorunlar” kategorisi ulaşılan bir bulgu olarak ve süreci olumsuz etkileyen bir sorun olarak ortaya çıktığını söyleyebiliriz. Uzaktan eğitim sürecini değerlendiren raporlarda da benzer sonuçlara ulaşılmıştır. TEGV'nin yayınlamış olduğu, uzaktan eğitim sürecini değerlendiren raporlardan uzaktan eğitimin verimli olması için ön koşul olan “etkileşim” unsurunu gerçekleştirecek bilgi, araç ve dijital platformların toplum tabanında henüz çok yeni olduğu, bilinmediği ve ülkemizde bu nokta da süreçte sorun yaşandığı anlaşılmaktadır. Bu değerlendirmeler araştırmanın bulgularını da destekler niteliktedir. Diğer yandan uluslararası alanyazında yer alan araştırmalardan bazılarının da (Abuhammad, 2020; Lloyd vd., 2012) araştırma ile benzer sonuçlara ulaştıkları görülmektedir.

Araştırmada erişilen bulgulardan ortaya çıkan bir diğer sonuç da öğretmenlerin öğrencilerin uzaktan eğitimde dikkatlerini çekmekte zorlandıkları ve öğrencilerin derslere zamanında katılmadıklarıdır. Uzaktan eğitim de karşılaşılması olası bu sorunlar alanyazında yer alan ilgili araştırmalar ile de ortaya konulmuştur (Andersoon, 2020; Giannini ve Lewis, 2020). Öte yandan uzaktan eğitim sürecinde öğrencilerin çeşitli nedenlerden dolayı bağlantı sorunları yaşamasının ve canlı derslere katılmamasının eğitimde fırsat eşitsizliğine neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Uzaktan eğitim sunduğu çeşitli fırsatlar kadar bazı olumsuzlukları da içinde barındırmaktadır. En büyük risk ise mevcut eğitim sisteminde bulunan eşitsizlikleri daha da derinleştirmesidir. Canlı derslere katılmayan öğrencilerin durumu bu ifadelerin açıklaması niteliğindedir. Dijital yönden dezavantajlara sahip öğrencilerin varlığı “*dijital ayırım*” düşüncesini akla getirmektedir (Karp ve McGowan, 2020). Araştırmalarda da uzaktan eğitim çalışmalarına katılmada sorun yaşayan ve akranlarıyla eşit bir şekilde eğitim alamayan öğrencilerin ilerleyen dönemlerde önemli zorluklarla karşılaşabilecekleri noktası vurgulanmaktadır (Giannini ve Lewis, 2020). Diğer yandan araştırmaya katılan özel eğitim öğretmenleri de öğrencilerinin velileri otorite olarak kabul etmemeleri ve



ailelerin öğrencilerine verilen etkinlikleri yaptırılmamasından dolayı öğrencilerinin gerilediklerini belirtmişlerdir. Burada dezavantajlı konumdaki özel eğitim öğrencilerinin bir dezavantaj ile karşılaşması ile ikili bir dezavantaj yaşamalarına neden olduğu söylenebilir. Ayrıca çocukların evde kaldıkları süreç içerisinde eğitim faaliyetlerine etkili bir şekilde devam etmesi, öğretmenleri ve akranlarıyla iletişimlerinin sağlanması için ebeveynlere de çok büyük oranda sorumluluklar düşmektedir. Esasen uzaktan eğitim sürecine kaçınılmaz olarak öğrenciler ile birlikte aileler de katılmışlardır. Daha açık bir ifade ile aileler de çocuklarının eğitimlerine dair doğrudan sorumluluklar alır hale gelmişlerdir. Bu durum yeterli sorumluluğu sergileyemeyen bazı aileler de uzaktan eğitim sürecinde sorunların büyümesine neden olmuştur. Elbette bu noktada çalışan ebeveynlerin de durumu da göz önünde bulundurulmalıdır. Velilerin de bir yandan desteklenmesi ve ani gelişen bu problem durum karşısında yükünü azaltırken, sürece ilişkin olarak atılan adımlar konusunda hem veli desteğinin alınması hem de süreci daha olumlu şekilde atlatılması adına etkili olacaktır.

Araştırmada öğretmenler yaşadıkları sorunlar ile birlikte bazı çözümler de geliştirmişlerdir. Öğrencilerin derslere katılımını arttırmak için dikkatlerini toplama konusunda dikkat artıran çalışmalar yapılması, canlı derslere bağlantılarının sağlanması için velilerin de EBA ve ZOOM uygulaması konusunda bilgilendirilmesi bazı çözümlerdendir. Öğretmenler de uzaktan eğitim sürecine ayak uydurabilmek için uzaktan eğitim araçları konusunda hem meslektaşlarından yardım almışlar hem de bu araçların kullanımına ilişkin araştırmalar yapmışlardır. Öğretmen-öğrenci etkileşiminin artırılması noktasında ise soru-cevap ve tekrar çalışmaları gerçekleştirilmiş, canlı dersler ödevler ile desteklenmiştir. Alanyazında eğitim süreçlerinde EBA kullanımının araştırıldığı görülmektedir. Bu bağlamda Şahin ve Erman'ın (2019) araştırmalarında EBA'nın öğrencilere konuları pekiştirme imkânını sunduğu, derslere ilişkin öğrenmelerini kolaylaştırdığı ve öğrenmeyi kalıcılaştırdığı, öğrencilerin öğretmenlerinden dönüt alma fırsatını sağladığına ilişkin bulgular ortaya konulmuştur. Diğer yandan Demir, Özdiç ve Ünal (2018) tarafından gerçekleştirilen araştırmada ise öğrencilerin sınavlara hazırlık konusunda EBA uygulamasından destek aldıkları, hem



konuların pekiştirilmesi hem de farklı kaynaklara ulaşma noktalarında etkili olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmada katılımcı öğretmenler uzaktan eğitimin öğretim boyutuyla gelecekteki eğitim sistemleri arasında yer bulacağını belirtirken; uzaktan eğitimde, eğitim boyutunun eksik kalmasından dolayı yüz yüze eğitime ile birlikte yürütülmesi gerektiği yönünde görüş bildirmişlerdir.

Araştırma ile Covid-19 salgını sürecinde eğitime devam edilebilmesi için benimsenen uzaktan eğitim modeli ile uygulanması sürecinde çeşitli branşlardan öğretmenlerin karşılaştıkları sorunlar betimlenmiş, ulaştıkları çözümler ve süreç hakkındaki değerlendirmeleri aktarılmaya çalışılmıştır. Ne kadar süreceği henüz kestirilemeyen bu süreç düşünüldüğünde, uzaktan eğitim süreci ile birlikte öğrencilere internet erişimi, teknolojik alt yapı noktasında destek ve eğitime ulaşımında fırsat eşitliğinin sağlanması gerekmektedir (Roberts ve Hannum, 2018). Ayrıca öğrenciler bu dönemde uzaktan da olsa sosyal-duygusal yönden de desteklenmelidir. Çünkü salgın döneminde eğitim sürecinin nasıl devam edeceği konusunda yaşanan belirsizlikler, tüm dünyada öğrencilerin stres, kaygı bozukluğu gibi psikolojik sorunlar yaşamalarında etkili olmuştur (Al Rabiah vd., 2020). Kaparounaki ve diğerleri (2020) salgın sürecinde Yunan öğrencilerin psikolojik durumlarını araştırdıkları araştırmalarında, salgın sürecinde Yunan öğrencilerin kaygı, depresyon ve intihar düşünceleri puanlarının arttığını, yaşam kalitelerinin düştüğünü ve uyku düzenlerinin bozulduğunu belirtmektedirler.

Öte yandan teknolojinin gelişmesiyle birlikte dünya üzerinde artan hareketlilikten dolayı salgın vb. pek çok olumsuz durum kısa zamanda tüm dünya ülkelerine yayılma ve etkileme gücüne sahiptir. Dolayısıyla önümüzdeki yıllar içerisinde benzer sorunlar ile karşılaşmamız olasıdır. Bu nedenle acil durumlarda uygulamaya konulacak uzaktan eğitim planları hazırlanmalı, bu konuda da okul yöneticileri ve öğretmenlere eğitimler verilmelidir. Aynı zamanda velilere de süreç ile ilgili rehberlik çalışması yapılmalı, süreçte velilere düşen görevler konusunda desteklenerek yükleri azaltılmalıdır.



Araştırma farklı branşlardan öğretmenlerin deneyimlerini ve değerlendirmeleri yansıtması açısından önemli bir araştırmadır. Daha sonra gerçekleştirilecek araştırmalara da bu noktada ışık tutabilecek, araştırmacılara ve politika yapıcılara fikir verecek düzeydedir.

Son olarak da araştırmada ulaşılan sonuçlardan hareketle aşağıdaki öneriler ortaya konulmuştur:

- Öncelikle, 2010 yılı Kasım ayında başlatılan 3+2 yılda tamamlanması düşünülen ve her öğretmene ve beşinci sınıftan itibaren her öğrenciye tablet bilgisayar verilmesi (yaklaşık 12 milyon öğrenci, 680 bin öğretmen), bilişim teknolojilerine (BT) uygun eğitim içeriklerinin ve yazılımların oluşturulması, e-kitaplar oluşturularak tabletlere yüklenmesi, öğretmen kılavuz kitaplarının güncellenmesi ve öğretmenlere 110 merkezde hizmetiçi eğitim verilmesi, eğitsel e-içeriğin sağlanması ve yönetilmesi gibi kapsamlı hedefleri olan FATİH projesinde öngörülen bu hedeflere ulaşılmış olsaydı salgın sürecinde karşılaşılan çoğu sorun ile karşılaşmayacağını söylemek mümkündür. Salgın ile ortaya çıkan uzaktan eğitim süreci bizlere FATİH projesi gibi bilgi ve teknolojiyi eğitim ile entegre eden projelerin önemini göstermiştir. Dolayısıyla BİT kullanımını destekleyen daha net hedeflere sahip kapsamlı projelerin üretilmesi oldukça kıymetlidir.
- Öğretmenlere yönelik hem canlı derslerin devamının sağlanabilmesi için hem de öğretmenlerin mesleki gelişimlerini bu dönemde sürdürebilmeleri adına mesleki hizmet içi eğitimler için ücretsiz mobil hatlar üzerinden sınırsız internet verilmelidir. Öte yandan sosyal medyanın güçlü bir ajan olarak karşımıza çıktığı şu günlerde EBA'nın sosyal medya ayağının güçlendirilmesi de önerilebilir.
- EBA sistemine girişte sorunlar yaşanması nedeniyle EBA'nın altyapısı güçlendirilmeli, aynı anda çok sayıda kullanıcı yükünü kaldırabilir niteliğe kavuşturulmalıdır.
- Öğrenci velilerine verilen ücretsiz internet GB oranları arttırılmalıdır.



- EBA uydu TV frekanslarına ulaşamayanlara TRT kanallarından Kamu Spotu olarak bilgilendirici yayınlar yapılmalıdır.
- Gerekli araçlar sağlanmalı fırsat eşitliğine önem verilmelidir.
- EBA destek noktası olmayan yerlerde, köy belde gibi küçük yerleşim yerlerinde muhtarlık, cami, köy kahvesi gibi ortak kullanıma açık alanlara WIFI bağlı internet sağlanmalıdır.
- Aile eğitimleri verilmeli bu sürecin geçici olacağı fikriyle psiko-sosyal eğitimler okul rehber öğretmenlerince, rehber öğretmenlerin bulunmadığı okullara da bu eğitimi sürdürmeleri için bölgeden rehber öğretmenler görevlendirilmelidir.
- Tüm öğretmenlerin medya okuryazarlığı becerileri ve Web 2.0 araçları konusunda mesleki yeterlilikleri artırılmalıdır. Özellikle bilişim konusunda yeterliliği olmayan öğretmenler için ilave tedbirler alınmalıdır.
- Uzaktan eğitim sürecinde örnek çalışma yapan öğretmenler takdir edilmeli, ödüllendirilmelidir. Öğretmenlerin EBA içerik paylaşımları desteklenmeli, üreten öğretmenler olmaları için yüreklendirilmelidir.
- EBA canlı derslere katılım için öğretmen, veli ve idare eş güdümünde bir kontrol mekanizması olmalı, yaptırımlar ile desteklenmelidir.
- Öğretmenler EBA'nın etkili kullanımına yönelik hizmet içi eğitimlere katılmalıdır.
- Dezavantajlı öğrencilere yardımcı olunması ve eğitime erişimlerinin sağlanması konusunda velilere ve öğretmenlere destek sağlanmalıdır.
- Öğretmenlik meslek grubunun itibarına uygun söylem ve eylemlerde bulunulmalıdır.
- Tedbirler kapsamında öğretmenlerin sağlığı gözetilmeli stres gibi durumlar için gerekli destekler sağlanmalıdır. Covid-19 tedbirleri kapsamında tüm tedbirlere öğretmenler de dâhil olmalıdır. Öğretmenlere kriz yönetimi konusunda liderliklerini yapabilecekleri fırsatlar tanınmalı ve destekler sağlanmalıdır.
- Bitişi belli olmayan uzaktan eğitim sürecinde mekândan, zamandan bağımsız şekilde eğitim öğretim sunan öğretmenlerin kullandıkları çeşitli uzaktan eğitim verileri EBA modülünde bulunmalıdır.



KAYNAKÇA

- Adıyaman, Z. (2002). Uzaktan eğitimle yabancı dil eğitimi. *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 1, 92-97.
- Ak, A., Oral, B. ve Topuz, V. (2018). Marmara Üniversitesi Teknik Bilimler Meslek Yüksekokulu uzaktan öğretim sürecinin değerlendirilmesi. *Bilim, Eğitim, Sanat ve Teknoloji Dergisi*, 2 (1), 71-80.
- Akyürek, M. (2020). Uzaktan eğitim: Bir alanyazın taraması. *Medeniyet Eğitim Araştırmaları Dergisi*, 4 (1), 1-9.
- Al-Rabiaah, A., Temsah, M.H., Al-Eyadhy, A.A., (2020). Middle east respiratory syndrome corona virus (mers-cov) associated stress among medical students at a university teaching hospital in Saudi Arabia. *Journal Infect Public Health*, 13, 687-691.
- Alkan, C. (1987). *Uzaktan eğitim sistemlerinin karşılaştırmalı olarak incelenmesi*. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Yayınları, No:157.
- Anadolu Ajansı. (2020). Milli Eğitim Bakanı Selçuk uzaktan eğitimin detaylarını açıkladı. <https://www.aa.com.tr/tr/egitim/milli-egitim-bakani-selcuk-uzaktan-egitimin-detaylarini-acikladi/1771319> (Erişim tarihi: 11 Haziran 2020).
- Anderson, J. (2020). Brave New World: The coronavirus pandemic is reshaping education. <https://qz.com/1826369/how-coronavirus-is-changing-education/> (Erişim tarihi: 20 Nisan 2020).
- Ateş, M., Çerçi, A. ve Derman, S. (2015). Eğitim Bilişim Ağında yer alan Türkçe dersi videoları üzerine bir inceleme. *Sakarya University Journal of Education*, 5 (3), 105-117.
- Azevedo, J.P., Hasan, A., Goldemberg, D., Iqbal, S.A. ve Geven, K. (2020). Simulating the potential impacts of covid-19 school closures on schooling and learning outcomes: *A set of global estimates*. *The World Bank*.
- Başkale, H. (2016). Nitel araştırmalarda geçerlik, güvenilirlik ve örneklem büyüklüğünün belirlenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 9 (1), 23-28.



- Bozkurt, A. (2017). Türkiye’de uzaktan eğitimin dünü, bugünü ve yarını. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3 (2), 85-124.
- Can, E. (2004). Uzaktan eğitim öğrencilerinin eğitimlerini değerlendirmeleri. *XIII. Ulusal Eğitim Bilimleri Kurultayı*, 1-15, İnönü, Malatya.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri: Beş yaklaşıma göre nitel araştırma ve araştırma deseni*. M. Bütün ve S.B. Demir (Çev. Ed.). Ankara: Siyasal Kitapevi.
- Çakmak, Z. ve Taşkiran, C. (2017). Sosyal bilgiler öğretmenlerinin perspektifinden Eğitim Bilişim Ağı (EBA) platformu. *Uluslararası Türk Eğitim Bilimleri Dergisi*, (9), 284-295.
- Çoban, S. (2012). Uzaktan ve teknoloji destekli eğitimin gelişimi. *Türkiye’de İnternet Konferansı*, 7-9 Kasım 2012, Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi, Eskişehir.
- Demir, D., Özdiç, F. ve Ünal, E. (2018). Eğitim Bilişim Ağı (EBA) portalına katılımın incelenmesi. *Erzincan Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 20 (2), 407-422.
- Emin, M.N. (2020). Koronavirüs salgını ve acil durumda eğitim. <https://setav.org/assets/uploads/2020/04/P268.pdf>. (Erişim tarihi: 15 Haziran 2020).
- Erkut, E. (2020). Covid-19 sonrası yükseköğretim. *Yükseköğretim Dergisi*. 10 (2). 125-133.
- Gelişli, Y. (2015). Uzaktan eğitimde öğretmen yetiştirme uygulamaları: Tarihçe ve gelişim. *Journal of Research in Education and Teaching*, 4 (3), 313-321.
- Giannini, S. ve Lewis, G.S. (2020). Three ways to plan for equity during the coronavirus school closures. <https://gemreportunesco.wordpress.com/2020/03/25/three-ways-to-plan-forequity-during-the-coronavirus-school-closures> (Erişim tarihi: 15 Haziran 2020).
- Gökdaş, Y. ve Kayri, Ö. (2005). E-öğrenme ve Türkiye açısından sorunlar, çözüm önerileri. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 2 (2), 1-20.



- Hamutoğlu, N.B., Gültekin, G.S. ve Savaşçı, M. (2019). Öğretmen adaylarının uzaktan eğitime yönelik görüşleri: Açıköğretim uygulamaları. *Yükseköğretim Dergisi*, 9 (1), 19-28.
- Hannum, M.J., Irvin, P.W. ve Lei, T.W. (2018). Farmer effectiveness of using learner-centered principles on student retention in distance education courses in rural schools. *Distance. Education*, 29 (3), 211-229.
- Impey, C. (2020). Coronavirus: Social distancing is delaying vital scientific research. the conversation. <https://theconversation.com/coronavirus-social-distancing-is-delaying-vital-scientific-research-133689> (Erişim tarihi: 30 Haziran 2020).
- İşman, A. (2005). *Uzaktan eğitim*. Ankara: Pegem Yayıncılık.
- Kaba, E. (2019). *Uzaktan eğitimde asenkron etkileşimi artıran faktörler: Bir eylem araştırması*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Erzurum: Atatürk Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kaparounaki, C.K., Patsali, M.E., Mousa, D.V., Papadopoulou, E.V.K., Papadopoulou, K.K.K. ve Fountoulakis, K.N. (2020) University students' mental health amidst the COVID-19 quarantine in Greece. *Psychiatry Res*, 290, 111-113.
- Karadağ, E., ve Yücel, C. (2020). Yeni tip Koronavirüs pandemisi döneminde üniversitelerde uzaktan eğitim: Lisans öğrencileri kapsamında bir değerlendirme çalışması. *Yükseköğretim Dergisi*, 7 (2), 132-144.
- Karalis, T., ve Raikou, N. (2020). Teaching at the times of COVID-19: Inferences and Implications For Higher Education Pedagogy. *International Journal of Academic Research in Business and Social Sciences*, 10(5).
- Kartal, M. (2017). *Sosyal bilgiler öğretmenlerinin Eğitim Bilişim Ağı (EBA) hakkındaki görüşleri*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Tokat: Gaziosmanpaşa Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Kavrat, B. ve Türel, Y. (2013). Cevrimiçi uzaktan eğitimde öğretmen rollerini ve yeterliliklerini belirleme ölçeği geliştirme. *Journal of Instructional Technologies and Teacher Education*, 2 (2), 23-33.



- Kırık, A.M. (2014). Uzaktan eğitimin tarihsel gelişimi ve Türkiye’deki durumu. *Marmara İletişim Dergisi*, 21, 73-94.
- Kırmızıgül, H.G. (2020). COVID-19 salgını ve beraberinde getirdiği eğitim süreci. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, 7 (5), 283-289.
- Klenke, K. (2016). *Qualitative research in the study of leadership*. USA: Emerald Group Publishing.
- Koçoğlu, E., Ulu Kalın, Ö., Tekdal, D. ve Yiğen, V. (2020). Kovid-19 pandemi sürecinde sürümü eğitime bakış. *Uluslararası Sosyal Bilim Çalışmaları*, 6 (65), 2956-2966.
- Lau, J., Yang, B. ve Dasgupta, R. (2020). Will the coronavirus make online education go viral? [timeshighereducation.com: https://www.timeshighereducation.com/features/will-coronavirus-make-online-education-go-viral](https://www.timeshighereducation.com/features/will-coronavirus-make-online-education-go-viral) (Erişim tarihi: 15 Haziran 2020).
- Lloyd, S.A., Byrne, M.M. ve McCoy, T.S. (2012). Faculty-perceived barriers of online education *Journal Online Learn. Teach*, 8 (1), 72-79.
- Lowenthal, P., Borup, J., West, R. ve Archambault, L. (2020). Thinking beyond zoom: Using asynchronous video to maintain connection and engagement during the COVID-19 pandemic. *Journal of Technology and Teacher Education*, 28 (2), 383-391.
- Mercan, A. (2018). *Üniversite öğrencilerinin uzaktan eğitim ile ilgili görüşleri ve hazırbulunuşlukları: Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi örneği*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Afyon: Afyon Kocatepe Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Merriam, S.B. (2013). *Nitel araştırma desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). Ankara: Nobel Akademik Yayıncılık.
- Oyedorun, D.T. (2020). Sudden change of pedagogy in education driven by COVID-19: Perspectives and evaluation from a developing country. *Research in Globalization*. 2, 1-5.



- Ozan, Ö. (2010). “Uzaktan Eğitimin Tarihsel Gelişim Süreci”, URL: http://www.ozlemozan.info/index.php?option=com_content&view=article&id=1122:uzaktaneitimin-tarihsel-geliim-suereci&catid=108:uzaktan-eitim&Itemid=291 (Erişim tarihi: 8 Haziran 2020).
- Özarslan, Y. ve Ozan, Ö. (2014). Yükseköğretimde uzaktan eğitim programı açma sorunsalı. *XIX. Türkiye’de İnternet Konferansı*, Yaşar Üniversitesi, İzmir.
- Özbay, Ö. (2015). Dünyada ve Türkiye’de uzaktan eğitimin güncel durumu. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*, 2 (5), 376-394.
- Öztürk, M. (2017). Uluslararası öğrenenlerin akademik gereksinimleri ve uzaktan eğitim. *Açıköğretim Uygulamaları ve Araştırmaları Dergisi*, 3 (2) , 140-163.
- Karp, P. and McGowan, M. (2020). Clear as Mud: Schools ask for online learning help as coronavirus policy confusion persists, *Guardian*, 23 Mart 2020.
- Panesar, K., Dodson, T., Lynch, J., Bryson-Cahn, C., Chew, L. And Dillon, J. (2020). evolution of COVID-19 guidelines for University of Washington oral and maxillofacial surgery patient care.
- Paydar, S. ve Doğan, A. (2019). Öğretmen adaylarının açık ve uzaktan öğrenme ortamlarına yönelik görüşleri. *Eğitim ve Teknoloji*, 1 (2), 154-162.
- Pepeler, E., Özbek, R. ve Adanır, Y. (2017). Uzaktan eğitim ile verilen İngilizce dersine yönelik öğrenci görüşleri: Muş Alparslan Üniversitesi örneği. *Anemon Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 6 (3), 421-429.
- Pınar, M.A. ve Dönel-Akgül, G. (2020). The opinions of secondary school students about giving science courses with distance education during the Covid-19 pandemic. *Journal of Current Researches on Social Sciences*, 10 (2), 461-486.
- Smith, J.A. ve Osbourne, M. (2008). Interpretative phenomenological analysis. J.A. Smith (Ed) *Qualitative psychology: a practical guide to methods in* (pp. 51-80). London: SAGE.



- Şahin, M. ve Erman, E. (2019). Tarih dersi öğretmenlerinin Eğitim Bilişim Ağına (EBA) ilişkin görüşlerinin incelenmesi. *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 49, 256-275.
- UNESCO. (2020). COVID-19 *educational disruption and response*. <https://en.unesco.org/covid19/educationresponse/>. (Erişim tarihi: 13.09.2020)
- Yorgancı, S. (2014). WEB tabanlı uzaktan eğitim yönteminin öğrencilerin matematik başarılarına etkileri. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 23 (3), 1401-1420.
- Zhong, R. (2020, 03 18). The coronavirus exposes education's digital divide. [nytimes.com:https://www.nytimes.com/2020/03/17/technology/china-schools-coronavirus.html](https://www.nytimes.com/2020/03/17/technology/china-schools-coronavirus.html) (Erişim tarihi: 20 Haziran 2020).
- Yamamoto, G.T. ve Altun, D. (2020). Coronavirüs ve çevrim içi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi. *Üniversite Araştırmaları Dergisi*, 3 (1), 25-34.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (10. bs.). Ankara: Seçkin Yayıncılık.



